

Rynek Instrumentów Finansowych

Jak działa i jakie nowe możliwości otwiera

27 listopada 2015 r.

Agenda

Rynek energii elektrycznej TGE

Rynki instrumentów pochodnych
na energię w UE

Zlecenia na RIF

Transakcje na RIF

Forward vs. Futures

Członkostwo na RIF

Rynek energii elektrycznej TGE

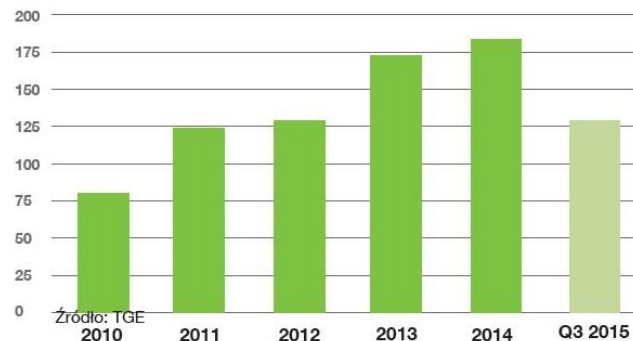

Fakty o TGE

- ◆ Jedyna licencjonowana giełda towarowa w Polsce (licencja od 2003 r.)
- ◆ Silny i stabilny właściciel – Giełda Papierów Wartościowych
- ◆ Członek europejskiego rynku Multi-Regional Coupling (MRC)
- ◆ Najdynamiczniej rozwijająca się giełda towarowa w regionie
- ◆ Członek Europejskiego Stowarzyszenia Giełd Energii EUROPEX, międzynarodowej organizacji zrzeszającej światowe giełdy energii Association of Power Exchanges i międzynarodowego stowarzyszenia giełd towarowo-finansowych Association of Futures Markets
- ◆ Jedyna instytucja, która agreguje całą ofertę dotyczącą rynku energii w kraju (energia elektryczna, gaz ziemny, świadectwa pochodzenia, gwarancje pochodzenia, uprawnienia do emisji CO₂)
- ◆ Spółka odpowiedzialna w Grupie Kapitałowej GPW za wdrożenie rynku towarowych instrumentów finansowych
- ◆ Znajduje się na opublikowanej przez ACER liście platform do raportowania danych transakcyjnych zgodnie z wymogami Rozporządzenia REMIT
- ◆ Współpracuje z doświadczonym partnerem technologicznym NASDAQ - X-stream Trading Technology

Kolejne lata umacniają pozycję TGE w kraju i regionie

Obroty energią na TGE (TWh)

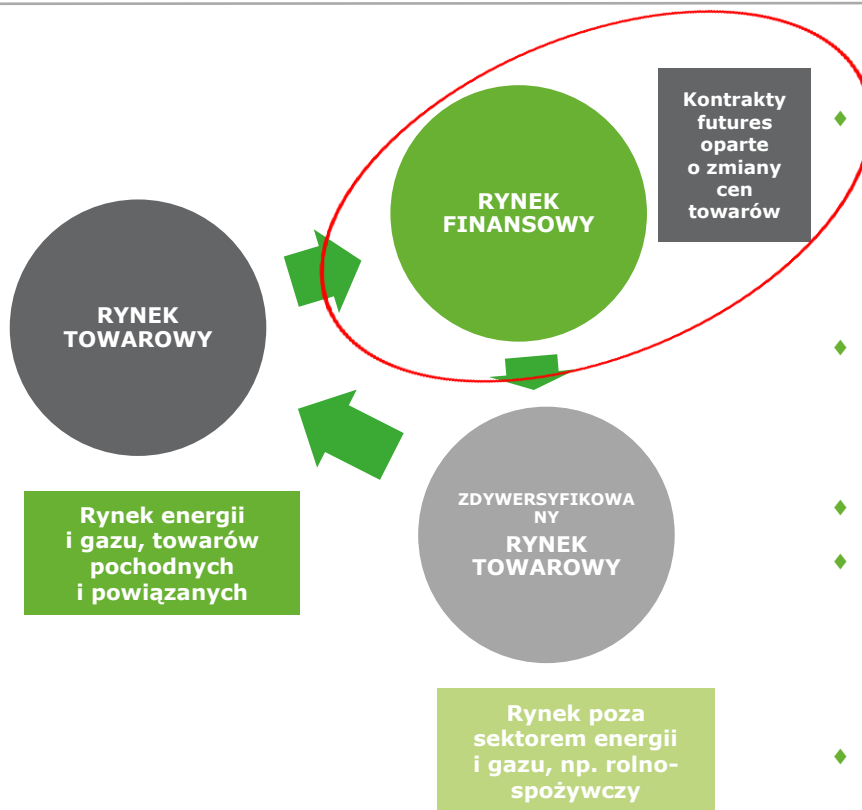

186,8 TWh w 2014 r.

- wzrost o 5,8% rdr
- 119,4% produkcji energii w Polsce
- 117,7% krajowego zużycia rdr

Energia elektryczna

		Rynek Dnia Bieżącego	Rynek Dnia Następnego	Forwards	Futures	Opcje	Gaz	Węgiel	Rynek Uprawnień do Emisji - RUE	Rynek Praw Majątkowych
	TGE (Polska)	✓	✓	✓	—	—	✓	Indeks	✓	✓
	OMIE (Hiszpania i Portugalia)	✓	✓	✓	✓	—	✓	—	—	—
	EEX/EEX Power Derivatives	—	—	✓	✓	✓	✓	✓	✓	—
EEX DE, AT, FR, CH	EPEX Spot SE	✓	✓	—	—	—	—	—	—	—
	GME (Włochy)	✓	✓	✓	—	—	✓	—	✓	✓
Nord Pool Skandynawia	Nord Pool Spot	✓	✓	—	—	—	✓	—	—	—
	Nasdaq OMX	—	—	✓	✓	✓	✓	—	✓	—

- ◆ **Umocnienie pozycji TGE, jako największej platformy handlowej na rynku energii i surowców energetycznych w Polsce** - przyspieszenie wzrostu obsługiwanych wolumenów i płynności rynków
- ◆ **Zbudowanie szerokiego portfela produktów transakcyjnych i informacyjnych** na towarowo-finansowych rynkach Polski i innych krajów regionu
- ◆ **Stworzenie nowych platform obrotu**
- ◆ **Umocnienie pozycji preferowanego partnera regionalnych OSP, regulatorów i administracji państwowej** w zakresie rozwoju krajowych i regionalnych rynków energii elektrycznej i gazu
- ◆ **Budowa silnych i różnorodnych relacji z interesariuszami na rynkach Europy Środkowo-Wschodniej**

- ◆ **Obecnie 68 podmiotów posiada status Członka TGE, m.in.:**

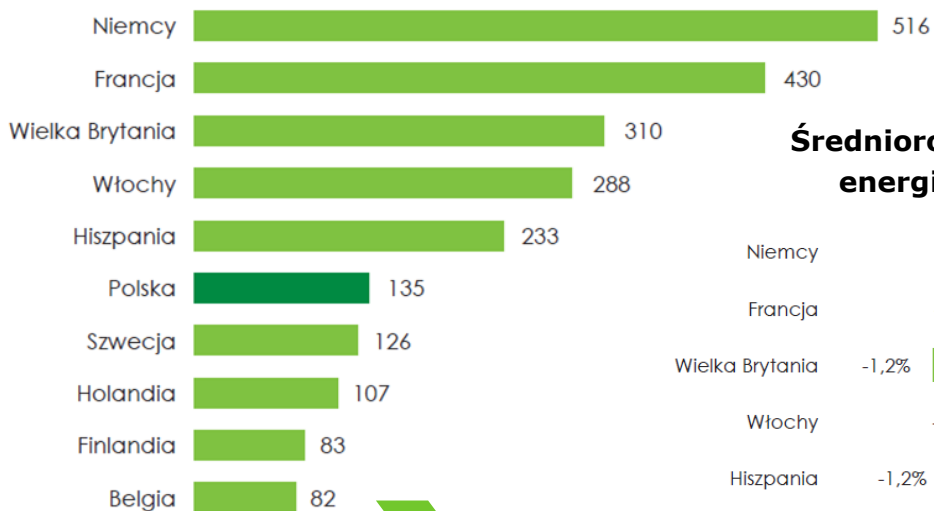
PGE Polska Grupa Energetyczna S.A., PGNiG S.A., GAZ-SYSTEM S.A., TAURON Polska Energia S.A., ENEA S.A., ENERGA Obrót S.A., PKP Energetyka S.A., RWE Polska S.A., EDF Polska S.A., Vattenfall Energy Trading Sp. z o.o., Zespół Elektrowni PAK S.A., Noble Securities S.A., CEZ Towarowy Dom Maklerski Sp. z o.o., PGE Dom Maklerski S.A.
- ◆ **Rynek gazu – 22 firm bezpośrednio aktywnych, a łącznie 64 spółek, m.in.:**

Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA, RWE Polska S.A., Enea Trading Sp. z o.o., PGE Polska Grupa Energetyczna SA, VATTENFALL ENERGY TRADING GmbH, TAURON Polska Energia S.A., Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o., PKP Energetyka S.A., Polenergia Obrót S.A., PGNiG Obrót Detaliczny Sp. z o.o., w tym 4 domy maklerskie: DM BOŚ S.A., NOBLE Securities S.A., PGE DM S.A., CONSUS DM S.A.
- ◆ **Rejestr Świadectw Pochodzenia – obecnie członkami RŚP jest ponad 2400 firm**
- ◆ **30 listopada br. – zmiana przepisów regulujących status prawny i wykonywanie zawodu maklera giełd towarowych (tzw. deregulacja zawodu maklera)**
- ◆ **Do zawierania transakcji na RTG nie będzie już potrzebna licencja maklera giełd towarowych z KNF, a jedynie udokumentowane na drodze nowej ścieżki rekrutacji, odpowiednia wiedza, kwalifikacje, umiejętności i doświadczenie**
- ◆ **TGE przygotuje komplementarną ofertę szkoleń obligatoryjnych i fakultatywnych oraz egzaminów na maklera giełdowego**
- ◆ **TGE planuje uruchomienie indywidualnej ścieżki szkoleniowo – egzaminacyjnej w innych miastach Polski i Europy, także w języku angielskim**

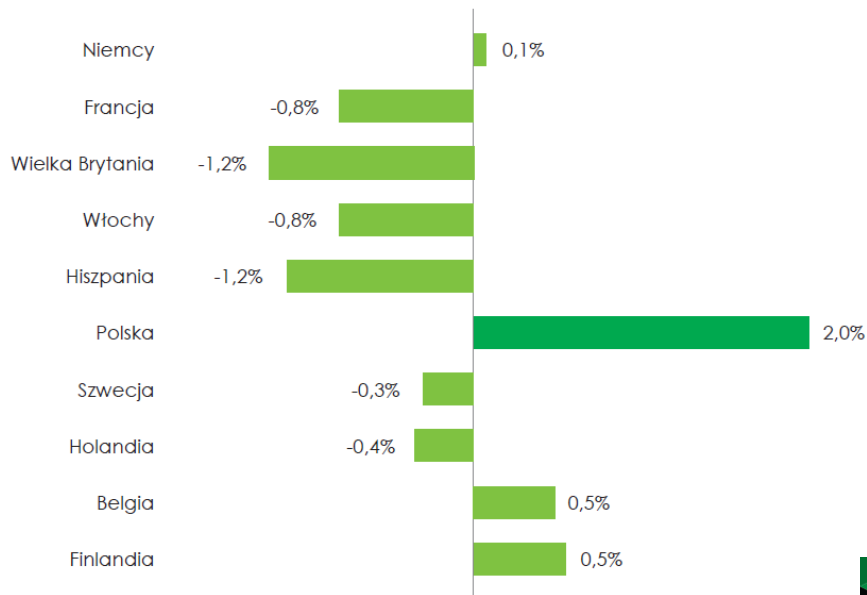
Polski sektor energii jest jednym z największych w UE

Konsumpcja energii w 2014 (TWh)

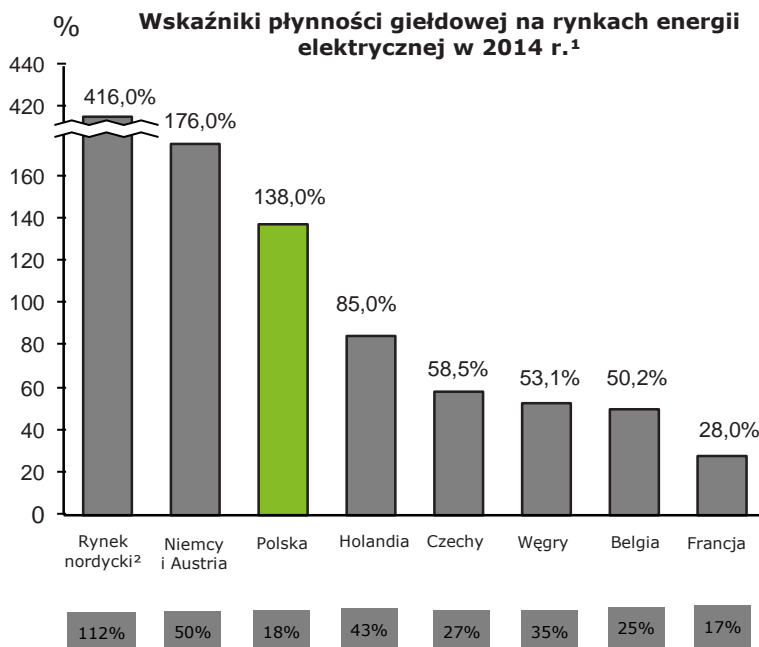

Wśród największych konsumentów energii

Średnioroczne stopy wzrostu konsumpcji energii w UE w okresie 2009-2014

Rynek energii

Wskaźniki płynności rozumiane jako stosunek obrotu giełdowego do konsumpcji energii elektrycznej w kraju.

1. Dane o obrocie nie uwzględniają rejestracji kontraktów bilateralnych

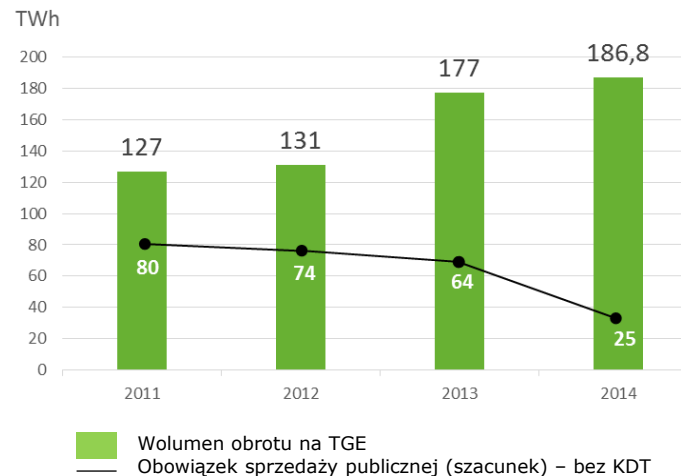
2. Dania, Estonia, Łotwa, Norwegia, Szwecja

Źródło/Source: TGE, Enerdata, Eurostat, Urząd Statystyczny na Węgrzech, Energinet.dk

■ Wskaźnik rynek giełdowy/konsumpcja

■ xx% Wskaźnik rynek spot/konsumpcja

Obowiązek sprzedaży publicznej¹ energii elektrycznej w kolejnych latach małał

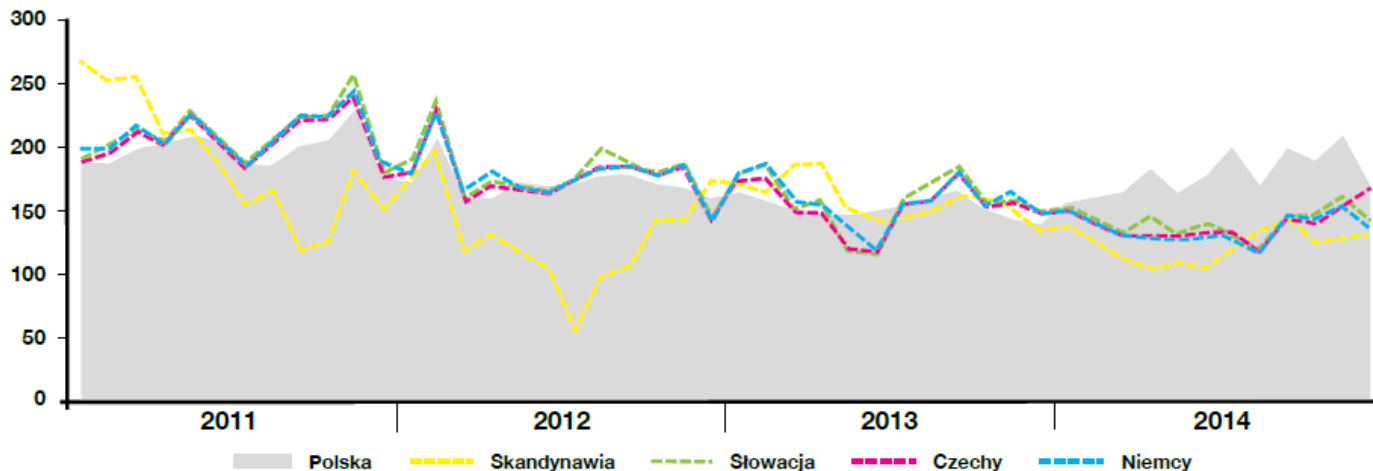
■ Wolumen obrotu na TGE

— Obowiązek sprzedaży publicznej (szacunek) - bez KDT

1. Szacunki na podstawie wyników URE, struktury wytwarzania energii elektrycznej, prognoz zmian wytwarzania, oraz wolumenu wyłączeń z obowiązku z publicznej sprzedaży.

Źródło: PSE, spółki energetyczne, URE, MG, obliczenia własne.

Ceny energii na rynku SPOT w Polsce i krajach sąsiadujących w latach 2011 - 2014 (PLN/MWh)

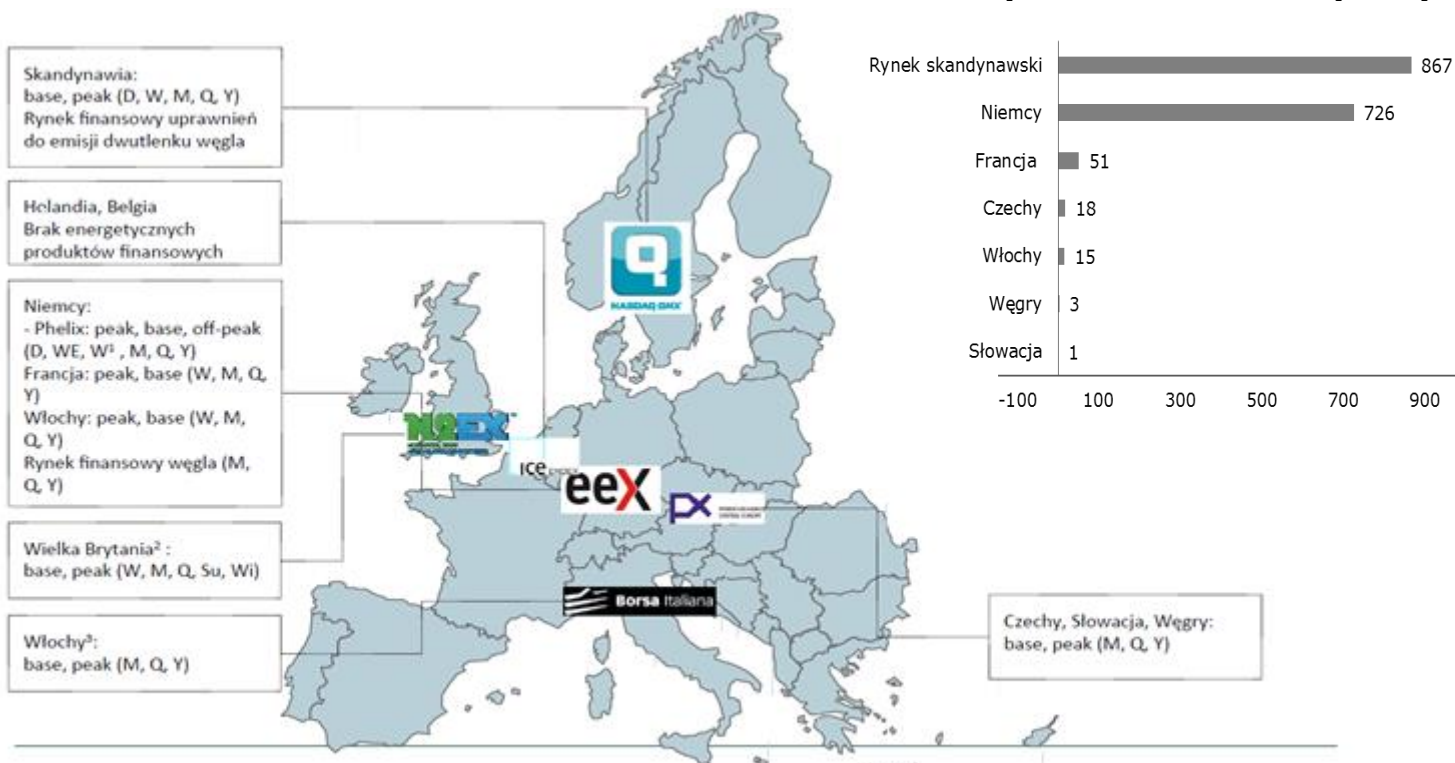

Źródło: Bloomberg (kod PPXBIRDN Index)

Rynki instrumentów pochodnych na energię w UE

Największe europejskie finansowe rynki energii

1. Brak tygodniowego instrumentu off-peak 2. Brak danych wolumenowych dla Wielkiej Brytanii 3. Dane zczytane z wykresów

Zlecenia na RIF

Zawartość zlecenia na RIF

- ◆ Oznaczenie (kod) instrumentu finansowego danego rodzaju, będącego przedmiotem zlecenia
- ◆ Rodzaj zlecenia (kupno/sprzedaż)
- ◆ Konto, w odniesieniu do którego zlecenie jest składane
- ◆ Wolumen, czyli liczba instrumentów, które mogą być przedmiotem transakcji,
- ◆ Limit ceny z dokładnością do jednego grosza lub polecenie wykonania zlecenia bez określania limitu ceny,
- ◆ Termin ważności
- ◆ Warunki realizacji zlecenia – rodzaj zlecenia
- ◆ Oznaczenie (kod) Członka Giełdy wystawiającego zlecenie
- ◆ Data i godzina wystawienia zlecenia
- ◆ Numer zlecenia

- ◆ Zlecenie z limitem ceny
- ◆ Zlecenie bez limitu ceny
- ◆ Zlecenie z dodatkowym warunkiem wykonania
- ◆ Zlecenia z limitem aktywacji

Rodzaje zleceń

Rodzaj zlecenia	okres ważności	faza notowań w której można złożyć zlecenie	ujęte w tabeli zleceń	częściowa realizacja	limit ceny
Zlecenie dzienne (Rest of day)	w dniu przekazania na giełdę	faza notowań ciągłych/faza równoważenia	tak	tak	tak
Zlecenie ważne do końca okresu notowań (Good until expiry)	do końca notowania instrumentu	faza notowań ciągłych/faza równoważenia	tak	tak	tak
Zlecenie do dnia (Good until date)	do daty określonej na etapie składania zlecenia	faza notowań ciągłych/faza równoważenia	tak	tak	tak
Zlecenie tylko na aukcje (Call Auction)	dniu złożenia na giełdę	faza równoważenia	tak	tak	tak
Zlecenie czasowe (Timed order)	w dniu przekazania na giełdę do czasu określonego na etapie składania zlecenia	faza notowań ciągłych	tak	tak	tak
Zlecenie typu zrealizuj i anuluj (Fill and kill)	do momentu zawarcia transakcji	faza notowań ciągłych	nie	tak	nie
Zlecenie typu zrealizuj lub anuluj (Fill or kill)	do momentu zawarcia transakcji	faza notowań ciągłych	nie	nie	tak

- ◆ Ograniczenia maksymalnej liczby kontraktów (wolumenu) pojedynczego zlecenia:
 - ✓ dla kontraktów rocznych **10 MW**
 - ✓ dla kontraktów kwartalnych **25 MW**
 - ✓ dla kontraktów miesięcznych **50 MW**
- ◆ Nie można złożyć zlecenia na kontrakt miesięczny o wolumenie 60 MW, ale można złożyć 2 (lub więcej) zlecenia o wolumenie 50 MW każde

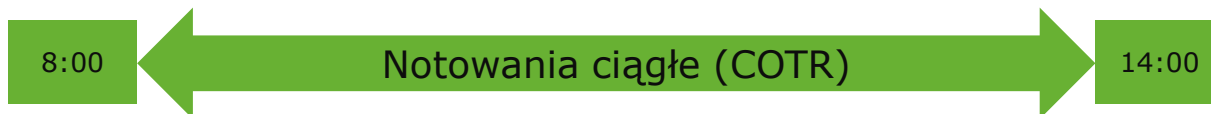
Transakcije na RIF

- ◆ Transakcje zawierane są po kursie równym limitowi ceny, jaki został podany w zleceniu wcześniej wprowadzonym, oczekującym w tabeli na realizację, zgodnie z następującymi zasadami:
 - w pierwszej kolejności będą realizowane zlecenia o najwyższym limicie ceny w przypadku zleceń kupna i o najniższym limicie ceny w przypadku zleceń sprzedaży
 - w przypadku zleceń z równymi limitami ceny będą one realizowane według czasu przyjęcia zlecenia (zlecenie przyjęte wcześniej zostanie zrealizowane w pierwszej kolejności)
- ◆ Zlecenia mogą być realizowane częściowo, przy czym każda częściowa transakcja dotyczy przynajmniej jednego kontraktu (1 MWh)

- ◆ Dynamiczne ograniczenia wahań kursów obowiązują podczas trwania sesji, zarówno w fazie notowań ciągłych, jak i w fazie równoważenia
- ◆ Złożenie w fazie notowań ciągłych zlecenia, w wyniku którego zawarta transakcja wykracza poza obowiązujące dynamiczne ograniczenia limitów cen, rozpoczyna fazę równoważenia
- ◆ Kursem odniesienia dla ograniczeń dynamicznych na danym instrumencie jest kurs ostatniej transakcji zawartej na tym instrumencie
- ◆ Ograniczenia wahań kursów transakcji:
 - ✓ **1,5% dla rocznych futures**
 - ✓ **2% dla kwartalnych futures**
 - ✓ **3% dla miesięcznych futures**

- ◆ Pierwsza sesja 4 listopada 2015 r, notowania wyłącznie w dni robocze:

- ◆ W obrocie od 4 listopada 2015:
 - ✓ 4 serie miesięczne – XI 2015, XII 2015, I 2016, II 2016
 - ✓ 4 kwartalne – 1q, 2q, 3q, 4q 2016
 - ✓ 2 serie roczne – 2016, 2017
- ◆ Kalendarz obrotu i wykonania został opublikowany na stronie TGE w sekcji RIF

Forward vs. Futures

- ◆ Inny sposób rozliczania – M2M dla futures
- ◆ Futures nie ma depozytu zabezpieczającego dostawę
- ◆ Futures rozliczany pieniężnie – nie ma fizycznej dostawy,
- ◆ Futures związany z RDN – instrumentem bazowym jest indeks
- ◆ Inne rozliczanie – przez instytucje finansowe w IRGiT
- ◆ Brak ryzyka operacyjnego (dostawa energii) w przypadku futures
- ◆ Prostsze w zarządzaniu
- ◆ Brak VAT-u w przypadku futures
- ◆ Inne zasady obrotu - ograniczenia wielkości zlecenia, kursów zleceń, kursów transakcji

- ◆ Możliwość zamknięcia pozycji na serii miesięcznej przez cały ostatni miesiąc notowania
- ◆ Dzielne naliczanie depozytów – M2M – dokładna wiedza o zyskach/stratach w skali jednego dnia, nie ma depozytu zabezpieczającego dostawę
- ◆ Różnorodne formy depozytów niepieniężnych przyjmowane przez IRGIT (gwarancje bankowe, obligacje skarbowe, jednostki FI, uprawnienia do emisji)
- ◆ Początkową płynność wykreują tzw. hedgers - aktualnie uczestnicy rynku starają się zabezpieczać cenę energii za pomocą takiego produktu jak forward z dostawą fizyczną (87% całego rynku w roku 2013, wzrost sprzedaży o 36% w stosunku do roku 2012)
- ◆ Wg szacunków użytkowników tego rynku z I poł. 2014 r ok. 10-15% rynku forward to spekulacja
- ◆ Zwiększenie atrakcyjności polskiego rynku w Europie poprzez zaoferowanie nowego produktu

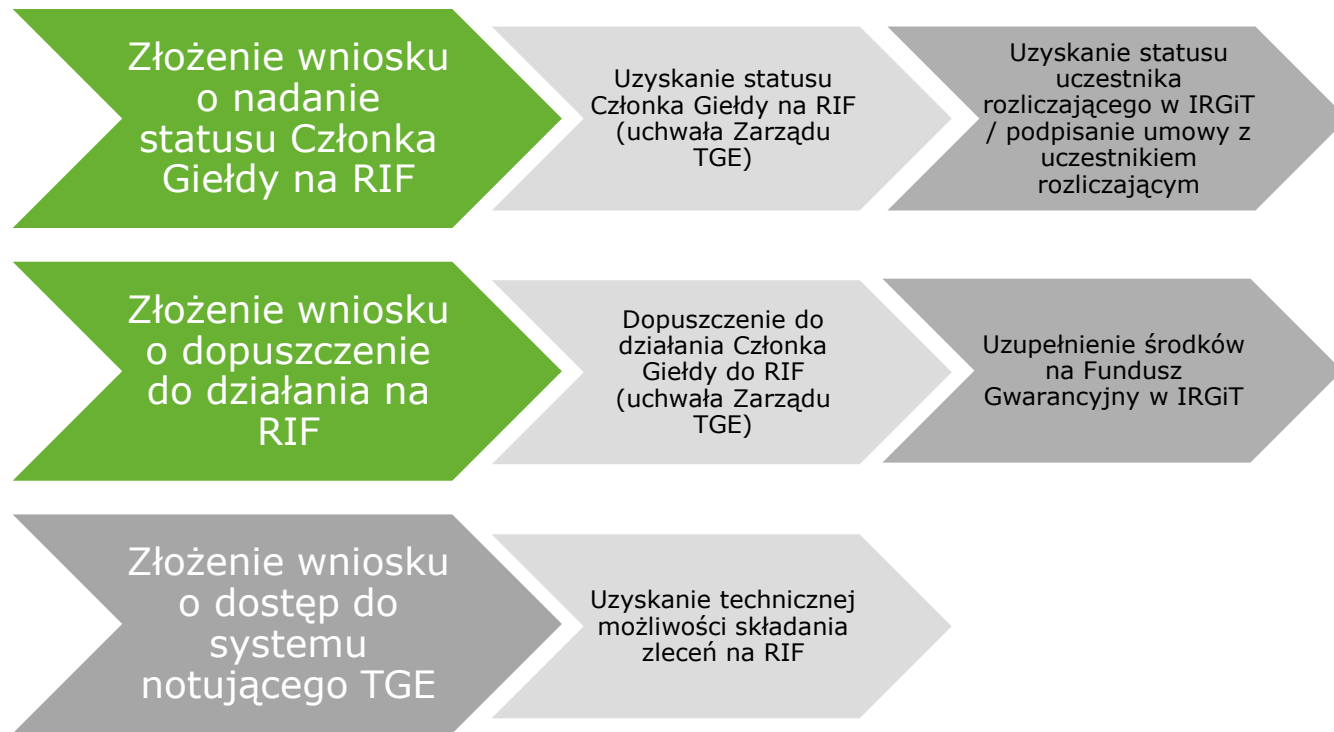
Członkostwo na RIF

- ◆ Firma inwestycyjna, której działalność maklerska obejmuje wykonywanie czynności, o których mowa w art. 69 ust. 2 pkt. 2 lub 3 ustawy o obrocie
- ◆ Zagraniczna firma inwestycyjna prowadząca działalność maklerską na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub zagraniczna osoba prawna z siedzibą na terytorium państwa należącego do OECD lub WTO prowadząca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność maklerską, której działalność maklerska obejmuje wykonywanie czynności, o których mowa w art. 69 ust. 2 pkt. 2 lub 3 ustawy o obrocie
- ◆ Podmiot nie będący firmą inwestycyjną nabywający lub zbywający instrumenty finansowe wyłącznie we własnym imieniu i na własny rachunek, jeżeli spełnia warunki zawierania transakcji na rynku regulowanym określone w ustawie o obrocie, rozporządzeniu w sprawie rynku regulowanego oraz Regulaminie RIF

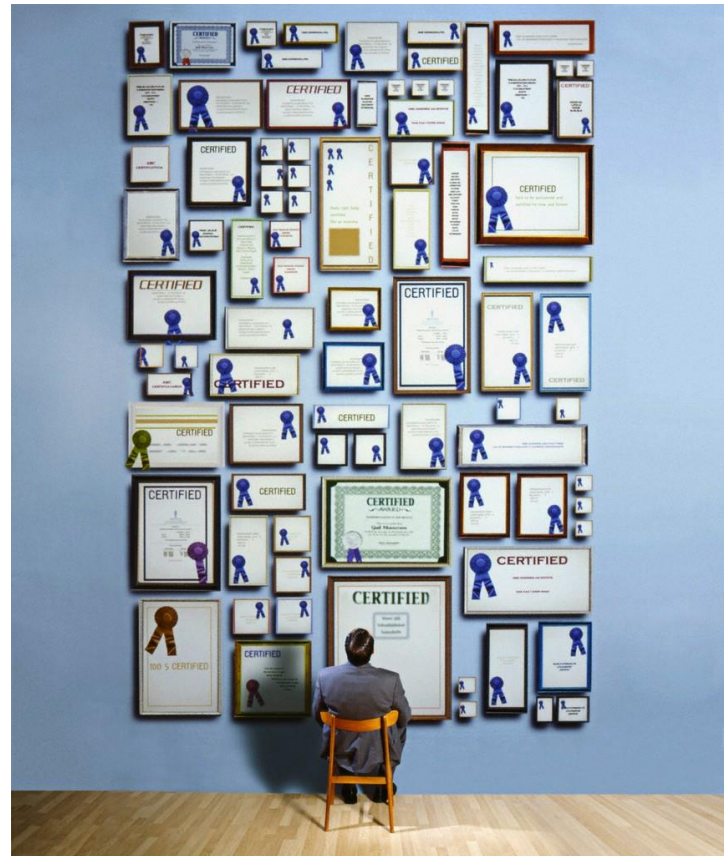
- ◆ Zatrudnienie przynajmniej jednej osoby reprezentującej Członka Giełdy na RIF w transakcjach giełdowych (w przypadku krajowych firm inwestycyjnych maklera papierów wartościowych)
- ◆ Uzyskanie statusu maklera giełdowego przez osoby reprezentujące Członka Giełdy na RIF w transakcjach giełdowych – szkolenie + egzamin
- ◆ Posiadanie zezwolenia KNF na prowadzenie działalności maklerskiej (w przypadku firm inwestycyjnych)
- ◆ Uzyskanie uczestnictwa w Izbie Rozliczeniowej Giełd Towarowych (IRGiT) lub podpisanie umowy z uczestnikiem rozliczającym w IRGiT
- ◆ Złożenie kompletnych wniosków: o zawarcie umowy o członkostwo oraz o dopuszczenie do działania na RIF – odpowiednie uchwały Zarządu TGE
- ◆ Złożenie wniosku o dostęp do systemów produkcyjnych

Członkostwo na RIF w kilku krokach

Kto może uzyskać Certyfikat Maklera Giełdowego

- ◆ Osoba zgłoszona przez Członka Giełdy do reprezentowania w transakcjach giełdowych na RIF
- ◆ Osoba, która odbędzie szkolenie z zakresu regulacji RIF i funkcjonowania systemu transakcyjnego Condico organizowane przez TGE, zakończone pomyślnie zdaniem egzaminem organizowanym przez TGE

Makler giełdowy to osoba:

- ◆ wpisana na listę maklerów papierów wartościowych prowadzoną przez KNF – w przypadku krajowych firm inwestycyjnych
- ◆ zatrudniona przez Członka Giełdy na RIF lub będąca członkiem jego władz
- ◆ posiadająca odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie na poziomie zapewniającym przestrzeganie zasad uczciwego i bezpiecznego obrotu
- ◆ która odbyła szkolenie z zakresu znajomości przepisów obowiązujących na RIF, zakończone pomyślnym wynikiem egzaminu

Makler nadzorujący to osoba:

- ◆ posiadająca certyfikat Maklera Giełdowego
- ◆ wskazana przez Członka Giełdy osoba pierwszego kontaktu w sprawach związanych z działalnością na RIF
- ◆ prowadząca listę maklerów giełdowych Członka Giełdy na RIF
- ◆ weryfikująca kwalifikacje i doświadczenie maklerów giełdowych
- ◆ nadzorująca maklerów giełdowych oraz przestrzeganie wymagań regulacyjnych przy przekazywaniu zleceń maklerskich, w tym nadzór nad uprawnionym dostępem do systemu notującego

- ◆ Egzamin dla osób, które odbyły obowiązkowe szkolenie teoretyczne w formie testu:
 - ✓ Trwa 45 min
 - ✓ Formularz egzaminacyjny składa się z 30 pytań testowych
 - ✓ Za każdą poprawną odpowiedź przyznawany jest 1 punkt
 - ✓ Pozytywny wynik to przynajmniej 20 punktów
- ◆ Egzamin jest nadzorowany przez Komisję egzaminacyjną
- ◆ Wynik egzaminu jest podawany w przeciągu 3 dni od daty egzaminu
- ◆ Od wyniku egzaminu można się odwołać do Komisji odwoławczej
- ◆ Pozytywny wynik egzaminu jest poświadczony Certyfikatem Maklera Giełdowego, upoważniającym do reprezentowania Członka Giełdy na RIF w transakcjach giełdowych na Rynku Instrumentów Finansowych oraz korzystania z systemów informatycznych giełdy

- ◆ Członek Giełdy, który na podstawie osobnej umowy jest zobowiązany do stałego składania zleceń kupna i sprzedaży danych instrumentów finansowych w celu podtrzymywania płynności danego instrumentu
- ◆ Umowa o pełnienie funkcji animatora na RIF określa w szczególności:
 - ✓ Minimalną liczbę instrumentów finansowych
 - ✓ Maksymalną rozpiętość cenową pomiędzy zleceniami kupna i sprzedaży
 - ✓ Czas składania zleceń
- ◆ Animatorzy na RIF działają na wyodrębnionych kontach ewidencyjnych
- ◆ Informacja o zawarciu umowy oraz jej rozwiązaniu jest podawana do publicznej wiadomości

- ◆ Członkostwo w RIF jest dostępne dla wszystkich obecnych członków TGE krajowych i zagranicznych – ale jako osobne członkostwo w nowym rynku

- ◆ Każdy członek RIF (instytucja niefinansowa) musi podpisać umowę o rozliczanie transakcji z UR IRGIT lub zostać UR w IRGIT (instytucja finansowa) – warunek konieczny do dopuszczenia do działania na rynku

- ◆ Uczestnicy rynku mogą:
 - ✓ zostać członkami RIF i zawierać transakcje bezpośrednio
 - ✓ działać jako klienci DM członków RIF

- ◆ Wszystkimi kwestiami członkowskimi na RIF zajmuje się Biuro Członków Giełdy,
 - ✓ **Infolinia BCG: +48 22 341 99 66**
 - ✓ **F: +48 22 341 99 20**
 - ✓ **E: bcg@tge.pl**

Dziękuję za uwagę

